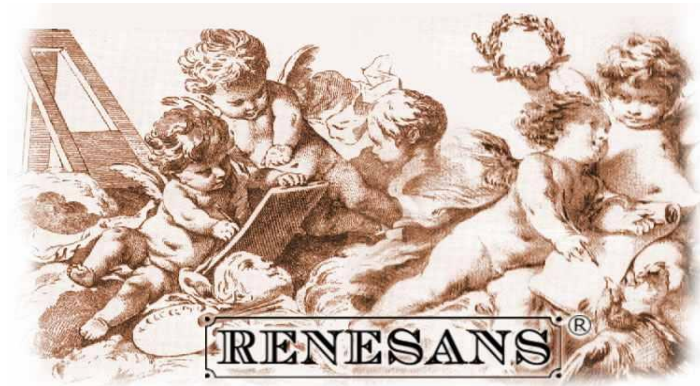


# *Powtórka z epok- RENESANS*

*Biblioteka Centrum Kształcenia Ustawicznego Ekonomistów  
w Chorzowie*

*NR 3*



*Opracowanie: mgr Elżbieta Helińska*

*mgr Monika Bartoszevska*

## RENEZANS

*Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce*

Terencjusz

Renesans z francuskiego; odrodzenie. Odrodzenie ideałów, norm, filozofii antyku. Termin Jacoba Burckhardta, XIX-wiecznego badacza literatury. Burckhardt wskazał wyraźny zwrot ludzi XVI-wiecznych ku ideałom antyku, ku człowiekowi, nowej humanistycznej ideologii- czyli odrodzenie dawnych, zapomnianych w średniowieczu, wartości starożytnych.

### Renesans

- Antropocentryzm, humanizm- człowiek ośrodkiem zainteresowań
- Rozwój państw, poczucia narodowości
- Rozwój języków i literatury narodowej
- Ideał artysty, uczonego, umiłowanie sławy
- Wzrost wartości pieniądza, handlu, wartości materialnych
- Rozbudowa miast, przepych siedzib prywatnych
- Nowe wzorce; dworzanie, uczone, zdobywca świata

**Renesansowy umysł** (lub człowiek renesansowy) tak określa się człowieka wszechstronnego, niezwykle zdolnego, zainteresowanego rozległymi dziedzinami; artystę, a zarazem uczonego, wynalazcę i pisarza. Klasycznym przykładem umysłu renesansowego jest Leonardo da Vinci.

### Renesans- czas:

XVI wiek

- Włochy- XIV-XVI w.
- Europa Północna- koniec XVI w.
- Polska- wiek XVI- lata 30. XVII w.

### Daty początku:

1450- odkrycie druku przez Johanna Gutenberga

1453- upadek Konstantynopola

1492- odkrycie Ameryki przez Krzysztofa Kolumba

**Renesans polski** - wiek XVI, epoka Jagiellonów! **Polska mocarstwem! Złoty wiek kultury polskiej!** Rzeczypospolita obejmowała rozległe tereny, dalekie ziemie. Panująca dynastia Jagiellonów koligaciła się ze znakomitymi rodami panującymi w Europie, a szlachta zyskiwała coraz więcej przywilejów... Kształtował się polski typ kultury szlacheckiej. Polska stała się

spichlerzem Europy- zboża produkowaliśmy dużo i był na nie zbyt. Bogaciła się szlachta, panował pokój. Ludzie zaczęli podróżować, kształcić się w kraju i za granicą... Za Jagiellonów dobrze działo się w Polsce- w polityce, gospodarce i kulturze.

Renesans trwa do lat trzydziestych XVII w. (1630), czyli również w czasie panowania królów: Walezego, Batorego i Zygmunta III Wazy, kiedy to epoka wojen i rozdarcia wewnętrznego zastąpi renesansowy ideał harmonii.

#### **WAŻNE DATY POLSKIEGO RENESANSU:**

1506-1548 panowanie Zygmunta I Starego

1513- pierwsza polska książka drukowana; *Raj duszny* Biernata z Lublina

1518 - ślub Zygmunta I Starego z Boną Sforzą

1525 - hołd pruski, sekularyzacja Krzyżaków

1543 - ukazuje się dzieło Mikołaja Kopernika *O obrotach sfer niebieskich*

1548-1572 - panowanie Zygmunta II Augusta

1569- unia polsko- litewska, powstaje Rzeczpospolita Obojga Narodów

1573 - pierwsza wolna elekcja w Polsce

1573-1574- panowanie Henryka Walezego

1576- 1586 - panowanie Stefana Batorego

1580 - wydanie *Trenów* Jana Kochanowskiego

1587- 1632 panowanie Zygmunta III Wazy

1595 - pożar na Wawelu: wkrótce król Zygmunt III Waza przenieśli stolicę do Warszawy.

Pojęcia określające epokę.

**Humanizm**- prąd filozoficzny kierujący uwagę myśli ludzkiej na osobę i sprawy człowieka.

**Antropocentryzm**- poglądy stawiające w centrum zainteresowania człowieka.

**Reformacja**- wielki ruch religijny skierowany przeciw Kościołowi katolickiemu, w jego efekcie powstały nowe odłamy religijne, a także ruch kontreformacji.

**Irenizm**- postawa hołdująca zgodzie i pokojowi między ludźmi.

**Harmonia**- renesansowe dążenie do umiaru i równowagi w życiu i postrzeganiu świata, w komponowaniu sztuki i w filozofii.

**Mecenat**- zjawisko opieki możnych nad utalentowanymi i biednymi artystami.

#### **Nowe gatunki literackie i ich twórcy:**

- sonet (Petrarka)
- nowela (Boccaccio)

- esej (Montaigne)
- tragedia szekspirowska (Szekspir)

#### **Cztery impulsy nowej epoki:**

- **humanizm**- światopogląd zwany humanizmem zdominował epokę. W centrum zainteresowań, znajdzie się teraz człowiek, ludzkie sprawy i życie doczesne, które także musi być godne, jest przecież darem od Boga. Być może, starożytni filozofowie mieli rację, nawołując do umiaru i harmonii- ale i do poszukiwania przyjemności. Ludzie pragną docenić życie i cieszyć się nim.
- **druk**- przyspieszył rozpowszechnianie się nowej myśli: humanistycznej, ekonomicznej, religijnej. Gdy mozolną pracę skryby przepisującego rękopis zastąpiła prasa drukarska- to słowo pisane stało się dostępnejsze, szybsze w obiegu. Druk zmienił światopogląd ludzi, ich sposób myślenia, zmniejszył przestrzeń europejską, a nawet metody nauczania i wychowywania. Nie, z dnia na dzień- bo czytelnictwo nie wzrosło w miesiąc po uruchomieniu prasy Gutenberga- ale tak silnie, że wszyscy do dziś, mamy myśl zdominowaną przez słowo drukowane. Wówczas była to rewolucja.

- **reformacja**- nazywa się wielki ruch religijny, w wyniku którego powstały nowe odłamy Kościoła: luteranizm, kalwinizm, anglikanizm. A zatem- reformacja spowodowała rozbitcie jedności religijnej Europy: papież nie sprawował już władzy duchownej nad całością chrześcijaństwa, łacina powoli ustępowała językiem narodowym. Tłumaczono Biblię na języki narodowe. Odłamy religijne, jak widać, sprzyjały wzmocnieniu się państw i języków narodowych. Potwierdza to także ustalona zasada; czyj kraj, tego religia. Również światopogląd ludzi uległ zmianie- upadł autorytet Rzymu. Biblię można było różnie interpretować, Kalwin nawoływał do pracy i gromadzenia dóbr, twierdził, że scenariusz życia ludzkiego jest odgórnie ustalony, a to poglądy odmienne od średniowiecznych. Trzej reformatorzy:

Niemcy- Marcin Luter

Francja- Jan Kalwin

Anglia- król Henryk VIII

- **odkrycia geograficzne**- nic dziwnego, że wyjście poza granice swojego kraju i penetracja nowych obszarów wpłynęły na zmianę ludzkiego myślenia. Zetknięcie się z innymi cywilizacjami jasno pokazywało, że istnieją inne sposoby życia, że europejska myśl nie jest jedyna i że obyczaje Europy są

względne. Poza tym wyprawy pociągały za sobą kolonizację nowych terytoriów- ta zaś rywalizacja państw. Wyprawy przyniosły dochody, zwożono kruszec i egotyczne towary, wzrastał handel- z to znów dawało dochody. Ludzie chcieli mieć pożytek ze swojego bogactwa- zapragnęli przepychu strojów i pałaców, mogli finansować artystów, mogli inwestować. Potrzebowali więc ideologii nie ascetycznej, lecz afirmującej człowieka. Jak widać, wyprawy ściśle wiążą się z humanizmem- bo także on rozbudził w ludziach nowej epoki ciekawość świata.

#### **Z odkryć geograficznych:**

1492- odkrycie Ameryki

1497-98- wyprawa Casco da Gamy do Indii

1513- odkrycie Pacyfiku

1519- początek wyprawy Magellana

1519- przybycie Corteza do Meksyku

1534- dotarcie do Kanady

1542- dotarcie do Japonii i Filipin

#### **LUDZIE, KTÓRZY TWORZYLI RENESANS**

Leonardo da Vinci, Michał Montaigne, Johann Gutenberg, Marcin Luter, Wiliam Szekspir, Dante Alighieri, Krzysztof Kolumb, Mikołaj Rej, Łukasz Górnicki, Jan Kochanowski,

Szymon Szymonowic, Piotr Skarga, Andrzej Frycz- Modrzewski, Mikołaj Sęp-Szarzyński.

#### **LEKTURY RENESANSU:**

**Boska komedia** – Dante Alighieri

(pomost pomiędzy średniowieczem a renesansem, zawiera bowiem cechy obu tych epok.)

**Makbet**- Wiliam Szekspir

**Dekameron**- Giovanni Boccaccio

**Krótką rozprawą między trzema osobami, Panem, Wójtem a Plebanem...**- Mikołaj Rej

**Żywot człowieka poczciwego**- Mikołaj Rej

**Odprawa posłów greckich**- Jan Kochanowski

**Treny**- Jan Kochanowski

